

ished, невидимый: integral, intrinsic, inherent, essential, inseparable, built-in, in-built та ін.). Часто такі еквиваленти або аналогії мають різне синтаксичне оточення, на-пр.: несумісний – incompatible (with), incongruous (to / with), inconsistent (with), impersonal (with), gerundant (to), mutually exclusive, coincidental, interconvertible, несумісний (з життєм – pro nonanality) – fatal, mortal, vital та ін.). Характерно, що префіксні пережладці еквиваленти частіше мають похідні деривати (improvability, improvable; improbativeness, improbativity; inexactitude, inexactity, inexactness), ніж суфіксальні (weightlessness, carelessness).

Вивчення аналогічної наведених лексико-синтаксичної комбінаторики має велике значення в курсі професійної англійської мови, оскільки демонструє складності роботи пережладця (порівняти, наприклад, прикметник «непередбачений» по-різному переводитиметься в різних словополученнях: непередбачений обставини (unforeseen circumstances), непередбачений випадок (unexpected), непередбачені витрати (incidental expenses). Таким прикладом немає числа, і тому дуже важливим є розв'язок у тих, хто вивчає англійську мову, мовного чуття і практично пережладу аналогічних лексико-семантичних явищ.

Мужигтова Г.М.

КазНУ ім. аль-Фарабі, Казахстан

ЖЫРАУЛАР ПОЭЗИЯСЫНЫҢ ОРЫС АУДАРМАСЫНДАҒЫ КӨРКЕМДІК-ОБРАЗДЫЛЫҒЫ

Ғете поэзиялық шығармаларды аударулы үш түрге бөледі. Біріншісі — поэтикалық шығармалардың прозалық аудармасы. Мұның нәтижесінде оқырманлар басқа ел поэзиясының шыңдығымен өз түсініктерінде таныса алады. Екіншісі — аудармашылардың елдің болмыс-бітімінің сипатымен жеткізу мүмкіндігі. Олар басқа аялтор рухын, басқа мәдениет рухын мөңгеріп, оны өз мәдениетінің рухына жеткізе алады. Аударманы үшінші жотары түрі — аударма мәтінінің түпнұсқамен барынша тепе-теңдікте жеткізу. Бұл пікірмен толыққанды келіспеуе болады. Біздің талдауымызда осы үш қажеттіліктің соңғысы аса қажет. Ал В.Белинский екі аудармаға поэтикалық аударманың өзіндік үшінші түрі көркем аударманы ұсынады. Ал оның екі бөлімдік құрылымында нәтижесіз (еркін) аударма жасалса, көркем аудармада ешқандай қосып алуға, ешқандай өзгертуге жол берілмейді. Демек кемшіліктер болса, оларды да солай жеткізу қажет деп санайды. Поэзияда аудармашы ой мен сезім сипатталатын тілге ерекше мән беретінін ескерсек, көркем образды ойлау, салыстыру, теңеу, дыбыстық үндестік, ырғақ үйлесімділігі, тыянақты

тұжырым жасуу тән. Сондықтан да аудармада ақынның ішкі сезімін, тұспалдаған астарлы ойын беріп қалуы — шеберлік белгісі деп білеміз.

Поэтикалық шығармаларды аудару — шеберлік белгісі деп білеміз. Тұспалды ой ирмідері басқа поэзиялық тілде де өз мәнін, мағынасын жоғалтпайтын жөн. Ақсан шіркеуінен берілген жасалған поэзия аудармасы — бүтінгі әдебиет жетістігі ғана емес, кейінгі уақыттың үлгі тұтар құндылығы. Атақты ақын А.Ахматова: «Весь свет должен падать на орбиту, а иначе переводчику нужно писать свои стихи» дегенінен үлкен мән бар. Аудармашы ақынның жан-дүниесін терең ұғынып, поэзиясындағы бар көркемдік элементтерді, образдарды толығымен жеткізіле ұқтылуы өз алдына, шабыт шұақын, ой жарығын төте білуі тиіс. Шіркеуінен берілген жасалған аударма — қайта түлетен рухани құндылық, ел мәдениетінің мәуелі жемісі. Сондықтан да В.Левиктің аудармада адалдық пен жауапкершілік басты қасиет екенін айта келіп, «Әрбір дәлдік — аударманы қолға алғанда ақынның бірінші парызы» деп, оны ең құнды сипатты ретінде айтады. Мынадай аударманың авторлық танытатын мына бір шумақтарына назар салайық:

Қазақша:

Айнала бұлақ басы мен,

Азардыңың Стамбулдан несі кем,

Азардыңың Аймадет Ер Доспамбет ағаның

Хан ұлына несі жоқ,

Би ұлынан несі кем!

Тәңірінің өзі берген күнің де

Хан ұлынан артық еді менің несібем!

Азардыда аға болған ерлер көп еді,

Әйтседе алыса ат бай, тағаны жоқ еді! [6,32]

Орысша:

Вьет родника недалеко от моряка берегов.

Ни в чем не уступит Стамбулу Азов.

Доспамбет я неустрашимый

Из главного рода Аймадет

Разве боней я, чем бия сем?

Разве славей я чем хана сын?

В дни, когда солнце мое в зените,

Был я сильнее, чем хана сын!

Много героев отважных в Азове есть,

Но только мой конь бийский привлек есть! [7,35]

Өлеңдегі поэзия сипатында жазылған. Өлеңдегі стилистикалық бояу мол лексикалық байланыста отырғып, поэтикалықтың, тарихилықтың, эстетикалықтың, философиялықтың, динамикалықтың, сөйлеу тілін, эмоциялық-экспрессивтік бояуларын, сөйлеу-белгілері толыққанды жеткізе алмаған. Соның шумақта түпнұсқасында «Әйтседе алыса ат байланғаны жоқ